

СИСТЕМА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Проведено систематизацію та уніфікацію показників ресурсовіддачі, визначено залежність ефективності використання матеріальних ресурсів від життєвого циклу підприємства, обґрунтовано необхідність інтенсивного відтворення ресурсного потенціалу в торгівлі.

Doctorate A.Yu. Kolesnichenko – Commercial Academy of L'viv

System of evaluation of material resources use effectiveness

The article focuses on systematization and unification of indices of resource return, determining the way material resources use effectiveness depends on the enterprise life circle. The necessity of intensive reproduction of resource potential in the trade is grounded.

Вступ

Оцінка вартості матеріальних ресурсів у процесі використання кількісно пов'язана з економічною категорією "затрати матеріальних ресурсів". Методично правильним буде зарахування до затрат як безпосередньо вартості використаних ресурсів, так і суми втрат ресурсів, що дасть змогу комплексно виміряти процес відтворення та взаємодії матеріальних і інших видів ресурсів.

Затрати матеріальних ресурсів у торгівлі організаційно пов'язані з певними статтями та елементами витрат обігу, в тому числі: витрати на амортизацію основних засобів; витрати на оренду; знос малоцінних та швидкозношуваних предметів; нестачі та втрати товарно-матеріальних цінностей; паливо, газ, електроенергія; витрати та втрати на операції з тарою.

Виходячи з включення до складу матеріальних ресурсів вартості товарних ресурсів, до затрат матеріальних ресурсів доцільно включати суму фінансових ресурсів, що пов'язані з закупівлею та формуванням інших видів ресурсів (наприклад, витрати по відсотках за користування банківським кредитом).

Очевидно, існуюча методика розрахунку матеріальних затрат не у повною мірою охоплює затрати в розрізі матеріально-уречевлених елементів ресурсів. Наприклад, доцільним є зарахування до матеріальних затрат статті "витрати по оренді", оскільки сутність матеріальних затрат основних фондів відображає тільки сума їх амортизації та відповідних відрахувань від первісної вартості. Можливим є визначення частки матеріальних затрат у розрізі окремих статей витрат обігу, що переважно за економічним змістом є узагальнюючими та носять комплексний характер. Означений підхід буде відповідати вимогам принципу комплексності, забезпечувати точність обліку та відображати показники економії матеріальних затрат торгівлі.

Одним із методів деталізації матеріальних затрат є визначення частки затрат на виконання економічних функцій та частки затрат на виконання соціальних функцій як результату виробничого чи торговельного процесів. Такий поділ дає змогу охопити взаємодію та вимір економічної та соціальної ефективності матеріальних ресурсів. Як висновок, означена елементна дета-

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р. екон. наук – Львівська КА

лізація матеріальних затрат є методично важливою для зіставлення з елементами "витрати трудових ресурсів" та "витрати фінансових ресурсів".

Прийняття управлінських рішень з оптимізації процесу відтворення матеріальних ресурсів передбачає розрахунок показників ресурсної оцінки, що мають відображати комплексні характеристики ефективності процесу та відповідати принципу системності. Розрахункові показники можуть відображати як ефективність використання матеріальних ресурсів у цілому, так і окремих функціональних груп чи окремих елементів матеріальних ресурсів. Очевидно, дані показники ефективності є порівняльно-розрахунковими та виражаються відповідними коефіцієнтами.

Організаційно-економічна значимість та структура показників ефективності використання ресурсного потенціалу в цілому залежить від етапів життєвого циклу підприємства і змінюється відповідно до вимог та характеристик даного процесу (табл. 1).

Табл. 1. Значення показників ефективності використання ресурсів на етапах життєвого циклу підприємства

Показники Етапи життєвого циклу	Ліквідність ресурсів	Фінансова стійкість	Оборотність	Рентабельність капіталу	Рентабельність реалізації
Організація					
Ріст (прискорений)					
Ріст (сповільнений)					
Стійкість					
Спад					

Наприклад, на етапі організації підприємства важливим є забезпечити ріст ліквідності ресурсів, отже організаційно необхідним є оптимальне співвідношення та перерозподіл матеріальних і фінансових ресурсів підприємства (вказаний підхід формування статутних ресурсів підприємства для видів господарської діяльності передбачений як нормативний). На етапі фінансового спаду першочерговим завданням рентабельного використання окремих видів ресурсів та перерозподіл прибутку з метою оптимізації структури ресурсного потенціалу.

Для матеріальних ресурсів доцільно виділяти показники ефективності відтворення та ефективності використання матеріальних ресурсів. На нашу думку, означену схему істотно доповнюють показники фінансової стійкості підприємства та показники ліквідності ресурсів, що значною мірою методично дає змогу оптимізувати структуру ресурсного потенціалу та взаємозв'язки між елементами окремих видів ресурсів і міжресурсні співвідношення.

Економічна оцінка ефективності використання ресурсів в основному залежить від таких чинників та характеристик:

- об'єм, структура та виробнича необхідність ресурсів;
- об'єм господарської діяльності;
- сума фінансових результатів;
- рентабельність використання окремих видів ресурсів;
- показники стану відтворення та ефективності використання основних фондів.

Очевидно, показники ефективності використання матеріальних ресурсів у торгівлі будуть змінюватися в розрізі підприємств різних форм власності залежно від таких чинників:

- об'єм та структура товарної реалізації;
- територіальне розміщення підприємства;
- товарна насиченість внутрішньорегіонального ринку;
- купівельна спроможність на ринку товарів та послуг;
- конкурентоспроможність як окремих видів товарної реалізації, так і підприємства в цілому.

На нашу думку, важливим є визначення методологічно-інформаційної проблеми розрахунку та порівняння показників ефективності використання ресурсного потенціалу для окремих організаційних рівнів і господарських систем (окреме підприємство, організація підприємств, об'єднання підприємств, галузь, територія).

Оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів доцільно проводити за календарний період роботи, часова характеристика якого відображається хронологічною моделлю та динамічним рядом. Для розрахунків доцільно використовувати як вартість матеріальних затрат та відповідних їм ресурсів (затратний метод), так і вартість окремих видів ресурсів, зокрема матеріальних ресурсів (ресурсний метод).

Для сфери торгівлі систему показників ефективності використання ресурсів можна відобразити певними характеристиками (рис. 1).

Відповідно до матеріальних ресурсів у торгівлі доцільно розраховувати систему показників:

- узагальнюючих (матеріаловіддача, матеріаломісткість, абсолютна та відносна економія матеріальних ресурсів);
- фінансово-результативних (матеріалорентабельність, матеріалодохідність, рентабельність елементів затрат);
- часткових (торговельна площа на одного працівника прилавку, торговельна площа на 1000 обслуговуваного населення, коефіцієнт використання окремих елементів активної частини матеріальних ресурсів, коефіцієнт закріплення ресурсів).

Для окремих елементів матеріальних ресурсів доцільно розраховувати групи показників натуральних чи відносних одиниць виміру. Наприклад, ефективність використання товарних ресурсів характеризують показники швидкості товарного обігу (у днях обороту, в разях обороту), відповідності фактичних до нормованих значень вартісної оцінки товарних запасів.

Ефективність використання основних фондів значною мірою залежить від ефективності їх відтворення, що характеризується коефіцієнтом зносу, коефіцієнтом введення у дію чи вибуття основних фондів. Дані показники певною мірою залежать від видової, технологічної та інших видів структур та основних фондів. Означені показники методично можна використовувати для порівняльних характеристик швидкості відтворення ресурсів. Для економічного обґрунтування норм амортизації показники доцільно розраховувати в розрізі окремих елементів активних та пасивних матеріальних ресурсів. У подальшому, показники ефективності використання основних фондів доцільно поєднувати з показниками ефективності відтворення трудових ресурсів, обґрунтування потреби у фінансових ресурсах для забезпечення виконання виробничої програми та реалізації товарної продукції підприємства.

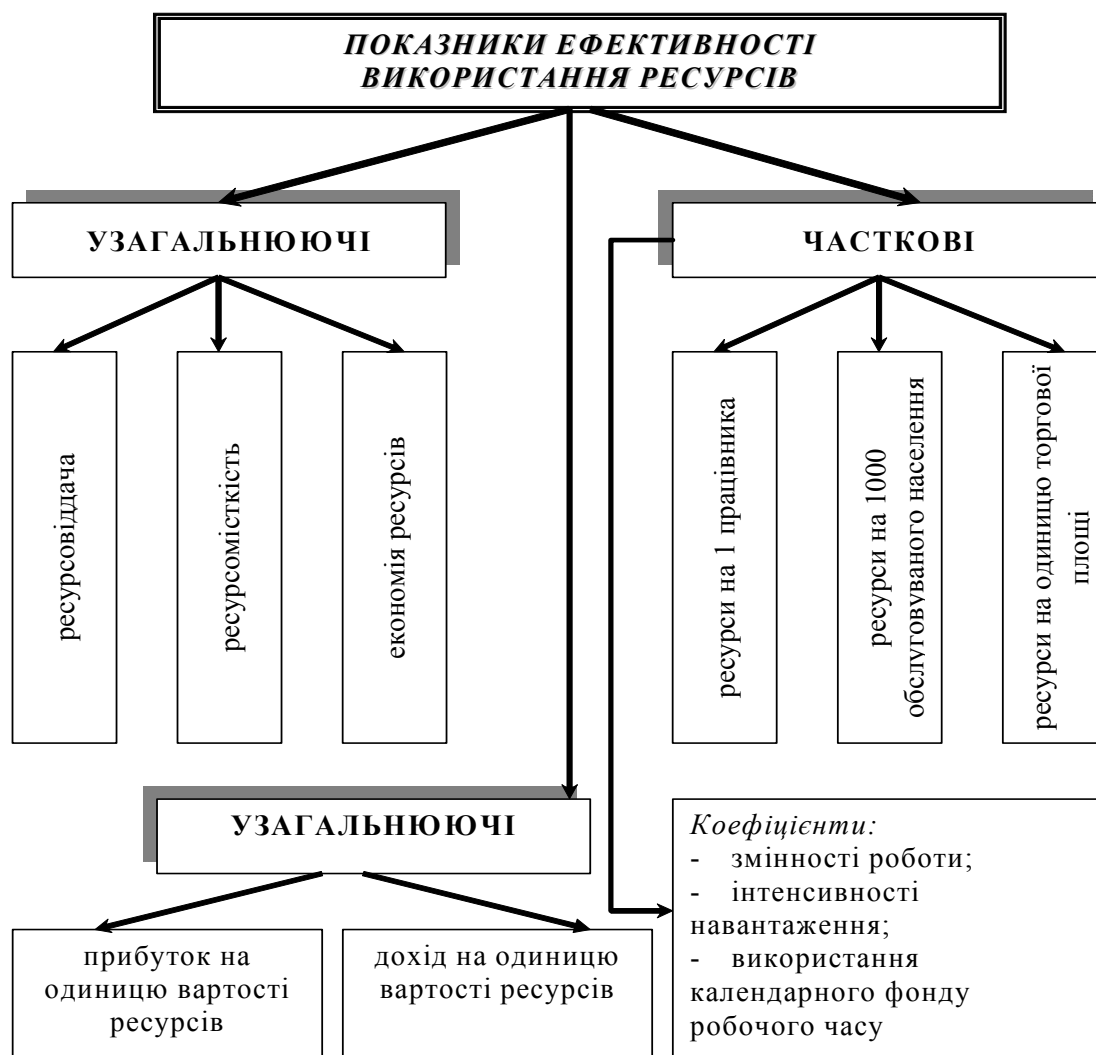

Рис. 1. Систематизація показників ефективності використання ресурсів у торгівлі

Одним із методів аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів у торгівлі може бути нормативний, що передбачає розрахунок та економічне обґрунтування нормативів торговельної площі на 1000 обслуговуваного населення та товарообороту на одиницю торговельної площі. Очевидно, в умовах впливу зміни цінних індексів на динаміку товарообороту означені нормативні величини можуть носити орієнтований інформаційний характер. Водночас, нормативний метод і надалі можна використовувати для обґрунтування величини товарних запасів та відповідного визначення потреби у кредитних, фінансових ресурсах, оскільки розмір даного нормативу виражений у днях роботи і, відповідно, не підлягає впливу зовнішніх економічних факторів.

Визначення показника ефективності використання матеріальних ресурсів у торгівлі доцільно удосконалювати в напрямках:

- розрахунку комплексних інтегрованих показників ефективності, що враховують як вартість витрачених ресурсів, так і об'єм господарської діяльності та безпосередньо фінансовий результат (наприклад, для оцінки ефективності використання основних фондів інтегрований показник буде моделювати вплив фондівддачі та фондорентабельності);
- визначення впливу факторів на зміну показників ефективності та побудову багатофакторної моделі взаємозв'язку, що забезпечить виконання принципу системності оцінки ефективності.

Водночас, ефективність використання матеріальних ресурсів є тільки важливою складовою, що визначає ресурсові дачу підприємства та комплексно забезпечує рентабельність господарсько-фінансової діяльності. Отже, існує методологічна потреба у визначенні взаємозв'язку структурних співвідношень з метою їх подальшої оптимізації.

Література

1. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
2. Павловська В.М. Фінансовий аналіз. – К.: КНЕУ, 2002.

УДК 330.342:167

Аспір. О.Г. Коломіць¹ – УкрДЛТУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Інвестиційний потенціал підприємства формується в процесі його господарської діяльності, нормального відтворення всіх елементів виробничої структури підприємства та нагромадження ресурсів. Він становить важливу та невід'ємну частину економічного потенціалу підприємства і є, з одного боку, результатом ефективного використання потенційних можливостей підприємства, а з іншого – фактором його подальшого розвитку.

Ключові слова: Інвестиційний потенціал, економічний потенціал, потенційні можливості.

Doctorate O.G. Kolomic – USUFWT

Providing of investment projects in a market economy

Investment potential of enterprise is formed in the process of his economic activity normal recreation of all elements of production structure of enterprise and piling up of resources. He makes inalienable part of economic potential of enterprise important and is, from one side, by the result of the effective use of potential possibilities of enterprise, and from other – factor of his subsequent development.

Keywords: Investment potential, economic potential, potential possibilities.

Поняття інвестиційного потенціалу в ринковій економіці помітно відрізняється від такого, що використовувалось у централізовано-плановій системі. В умовах централізовано-планової економіки поняття інвестиційного потенціалу відносилось до економіки в цілому, а не до окремого підприємства. Під інвестиційним потенціалом розумілася база капітального будівництва, наявність потужної групи галузей першого підрозділу, який виробляв засоби праці для формування основних фондів, що складало основу розширеного відтворення.

В умовах перехідної економіки зміст категорії інвестиційного потенціалу розкривається повніше, якщо прийняти до уваги спільну дію різноманітних типів економіки. Конкуренція та планомірність, вартісна та натурально-речова форми, пріоритет приватного та загальнодержавного інтересів, відокремленість та інтеграція, інші фактори впливають на зміст категорії інвестиційного потенціалу та його розвиток. По суті, інвестиційний потенціал виз-

¹ Наук. керівник: доц. В.І. Михайловський, канд. екон. наук – УкрДЛТУ